

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความ เป็นมาของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเพิ่มของประชากรที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในด้านต่าง ๆ ตามไปด้วย และสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศคือ การให้การศึกษาแก่คนในประเทศ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือในการสร้างคนให้มีความรู้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อความเจริญของประเทศ และการที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้นั้น ต้องอาศัยภาษาเป็น เครื่องมือสื่อสารที่สำคัญตามที่ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย (2523: 3) กล่าวไว้ว่า "ภาษา เป็น เครื่องมือในการศึกษาและ เสาะแสวงหาความรู้ สรรพวิทยาการสาขาต่าง ๆ" ดังนั้น ถ้าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางภาษาดีก็ถือได้ว่า เป็นการวางรากฐานที่ดีในการดำรงชีวิต การจัดการ เรียนการสอนภาษาไทยจึง เป็น เรื่องสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมที่ขยายตัวกว้างขวางขึ้น และ เทคโนโลยีใหม่ที่เกิดขึ้นทำให้การจัดการเรียน การสอนจะจำกัดอยู่ในชั่วโมงไม่ได้ เพราะในชีวิตประจำวันของผู้เรียนทุกวิชา ภาษาไทยย่อมมีส่วน และเป็นปัจจัยสำคัญเสมอ ซึ่ง บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523: 85) ได้กล่าวถึงการเรียน การสอนภาษาไทยว่า "การเรียนการสอนภาษาไทยไม่ได้เกิดขึ้นในชั่วโมงที่เรียกว่าชั่วโมง ภาษาไทยในตารางสอนเท่านั้น... แต่เกิดขึ้นทุกชั่วโมงทุกคาบที่เรียนวิชาต่าง ๆ เพราะต้องใช้ ภาษาไทย"

ภาษาไทยจึงไม่ได้สำคัญแค่การเรียนการสอนเท่านั้น หากแต่มีผลต่อไปถึงการพัฒนา ประเทศด้วย ตามที่ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2526: 372) กล่าวว่า

การเรียนการสอนภาษาไทยมีความสำคัญไม่เพียงแต่การเรียนการสอนเท่านั้น แต่มีผลถึงประเทศชาติโดยส่วนรวม โดยเหตุนี้การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย จึงมีความหมายและมีความสำคัญเป็นพิเศษ ไม่เพียงแต่ปรับปรุงการเรียนการสอนใน โรงเรียนเท่านั้น แต่ส่งผลไปถึงการพัฒนาวัฒนธรรมและค่านิยม รวมทั้งสังคมพร้อมกันไป..

ถึงแม้ว่าภาษาไทยจะมีความสำคัญยิ่งสำหรับคนไทยด้วยเหตุผลที่กล่าวไปแล้วนั้น การเรียนการสอนภาษาไทยก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่มาก และปัญหาที่สำคัญอันดับแรกในการเรียนการสอนภาษาไทย คือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรซึ่งเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรพุทธศักราช 2503 มาเป็นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้างและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร เป็นเหตุให้การเรียนการสอนต้องเปลี่ยนแปลงไปตามหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาด้านนี้ทำให้ครูมีปัญหาหลากหลายได้ ดังนี้

1. ความขาดแคลนในด้านหนังสือหลักสูตร เอกสารหลักสูตรและวัสดุประกอบหลักสูตร ไม่เพียงพอกับจำนวนครู จากการวิจัยของ มงคลวรรณ ทองสุโขทัย (2526: 147) เรื่อง ปัญหาการสอนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม พบว่า ครูที่สอนภาษาไทยขาดประมวลการสอนประกอบวิชาในหลักสูตร และ สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2525: 107) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า "สิ่งที่ เป็นปัญหาของครูภาษาไทยคือ การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้แต่ละวิชา"

2. ปัญหาซึ่งเกิดจากครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชาภาษาไทย ตลอดจนการใช้คู่มือหลักสูตรหนังสือเรียน และวัสดุประกอบหลักสูตร จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ ซึ่งเห็นได้จากการวิจัยของ ปราณี ลินธุ์สะอาด (2523: 96) เรื่อง ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหนังสือเรียนหลักภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1 พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความต้องการได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่เป็นอย่างมาก

การที่ผู้สอนเกิดปัญหาในการสอนอันเนื่องมาจากหลักสูตรนั้นย่อมส่งผลไปถึงประสิทธิภาพในการสอนด้วย ตามที่ สุจริต เพียรชอบ (2526: 73 - 75) ได้กล่าวถึงการเรียนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพว่า ครูจำเป็นต้องเข้าใจจุดประสงค์และเนื้อหารายวิชาที่ปรากฏให้เข้าใจ ศึกษาคำอธิบายจากคู่มือหลักสูตร เขียนรายละเอียดของเนื้อหาโดยแยกเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน การที่จะเขียนรายละเอียดของเนื้อหาวิชาได้ดังนี้ ครูต้องสามารถตีความหลักสูตรให้ตรงกับที่ผู้ร่างหลักสูตรกำหนดไว้ ครูต้องสามารถเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ ต้องศึกษาหนังสือเรียน คู่มือ และหนังสืออุเทศเพิ่มเติม รวมทั้งปรับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละท้องถิ่น

แต่ในความเป็นจริงครูภาษาไทยยังไม่สามารถปฏิบัติตามที่กล่าวมาได้เพราะ นอกจากครูจะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวกับหลักสูตรยังขาด แคลนอีกด้วย จึงทำให้ครูไม่อาจจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ ครูจึงต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ มาก บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือครูใน ส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน คือ ศึกษานิเทศก์สายวิชาภาษาไทย ศึกษานิเทศก์จะเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงวิธีการสอน ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการวิจัยของ ชำนาญ ม่วงศรีศักดิ์ (2526: 95 - 98) พบว่า

ความต้องการที่ครูต้องการได้รับสูงสุดคือ จัดหาคู่มือครูผู้สอนทุกรายวิชา จัดทำ เอกสารประกอบการสอนเพิ่มเติม เพื่อให้ครูมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น จัดสาคติการสอนแบบ ต่าง ๆ ให้คำแนะนำวิธีการผลิตสื่อการสอนอย่างง่าย ๆ ประหยัดและมีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อสร้างข้อสอบมาตรฐานของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน จัดกิจกรรมเสริม หลักสูตร จัดหาหนังสือ เอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมประกอบการสอนไว้ให้ครูศึกษาค้นคว้า และจาก การวิจัยของ ดติยา โสรัจสุขะโต (2523: 55) พบว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการนิเทศ การศึกษาอยู่ในระดับมากเกือบทั้งหมด แต่ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 58.62 ได้รับการนิเทศจากหัวหน้า หมวดภาษาไทย มีครูเพียงร้อยละ 28.16 ที่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์

ดังนั้น การนิเทศการสอนภาษาไทยจึงเป็นปัญหาที่ครูพบอีกปัญหาหนึ่ง เพราะได้รับการ นิเทศจากศึกษานิเทศก์ในระดับน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่มีความต้องการได้รับการนิเทศในระดับมาก ปัญหานี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ซึ่งจากการวิจัยของ จูไรรัตน์ หมั่นพงษ์สถาพร (2516: จ) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการนิเทศการศึกษาสายวิชาภาษาไทยคือ

จำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลเต็มที่ การมาปฏิบัติงาน นิเทศที่โรงเรียนน้อยครั้ง แต่ละครั้งสั้นและน้อยครั้งเกินไป การจัดอบรมวิชาภาษาไทยมีน้อย

นอกจากปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทยที่กล่าวมาแล้วนั้น ครูภาษาไทย ยังประสบกับปัญหาด้านอื่น ๆ อีกคือ การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล ซึ่ง บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518: 4) ได้กล่าวถึง ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยที่เกี่ยวกับสื่อการสอน ไว้ว่า

ความบกพร่องในการสอนภาษาไทยที่สำคัญที่สุดคือการขาดความเอาใจใส่ และความพยายามในการที่จะค้นหาวิธีการสอนที่ได้ผล รวมทั้งการผลิตสื่อการสอนไม่ก้าวหน้า เพราะการใช้สื่อการสอนจะช่วยให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนสนใจไม่เบื่อหน่าย

สื่อการสอนจึงมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยมาก เพราะสื่อการสอน เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน ประหยัดเวลาในการสอน ช่วยถ่ายทอดความรู้ให้ดียิ่งขึ้นตามที่ สมชาย แสงจิตต์พันธุ์ (2530: 7) กล่าวถึง ความสำคัญของสื่อการสอน "การสอนโดยใช้สื่อการสอน เข้าไปประกอบนั้น เป็นรากฐานของการสอนที่ดี ทำให้การเรียนรู้นักเรียนมีความหมายมากขึ้น" แต่จากผลการวิจัยของ มงคลวรรณ ทองสุขโขทัย (2516: 157) กล่าวถึง ปัญหาที่เกี่ยวกับสื่อการสอนไว้ว่า การใช้อุปกรณ์การสอนของครูอยู่ในระดับน้อย ครูภาษาไทยใช้อุปกรณ์ประเภทเครื่องมือไม่เป็น โรงเรียนมีงบประมาณจัดซื้อสื่อการสอนและเครื่องมือในการผลิตสื่อการสอนน้อย โรงเรียนมีสื่อการสอนแต่ไม่ใช่ประโยชน์ เพราะกลัวชำรุดเสียหายและครูไม่ทราบแหล่งบริการสื่อการสอน ไม่สามารถหยิบยืมจากโรงเรียนอื่นหรือแหล่งผลิตสื่ออื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ นุชรินทร์ พ้ารัมย์ขาว (2521: ค) ได้กล่าวถึง ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอนภาษาไทยไว้อีกในงานวิจัยว่า ครูไม่ทราบแหล่งบริการในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ครูไม่มี เวลาคิดและเตรียมสื่อการสอน ขาดงบประมาณส่วนตัวในการจัดซื้อสื่อ โรงเรียนมีสื่อจำนวนจำกัด ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อ อีกทั้งไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อยืมสื่อจากภายนอกโรงเรียนและพบว่าสื่อการสอนที่ครูภาษาไทยต้องการมากที่สุดคือ หนังสืออ้างอิง ประกอบบทเรียนห้องปฏิบัติการภาษาไทย หนังสือพิมพ์ วารสาร เทป และต้องการให้จัดศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับให้คำแนะนำและยืมสื่อไปใช้มากที่สุด

จากสภาพปัญหาการเรียนการสอน และความต้องการของครูภาษาไทยตามที่กล่าวมานั้น ครูภาษาไทยควรได้รับความช่วยเหลือ เพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร การมีการจัดบริการทางวิชาการต่าง ๆ ให้กับครู ซึ่งการกระทำลักษณะนี้ก็คือ การนิเทศ การศึกษาด้านภาษาไทยนั่นเอง แต่การจัดการนิเทศก็มีปัญหาและข้อจำกัดหลายประการตามที่ได้กล่าวไปแล้ว การพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านภาษาไทยที่ช่วยมาตรฐานการศึกษาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทย ซึ่ง เทื่อน ทองแก้ว (56 - 57) กล่าวถึง ความสำคัญของศูนย์วิชาการไว้ว่า

ศูนย์วิชาการ เกิดขึ้น เพื่อต้องการแก้ปัญหาด้านคุณภาพของการศึกษา ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษาก็คือ ครู ผู้เรียน สภาพแวดล้อม และกระบวนการฝึกอบรม ดังนั้นศูนย์วิชาการจึง เป็นแหล่งสำหรับพัฒนาครูในกระบวนการเรียน จัดกิจกรรมการสอน พัฒนากิจกรรมของนักเรียนและกิจกรรมของชุมชน โดยเน้นหนักในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนตามหลักสูตร เพื่อให้บริการและพัฒนา

ดังนั้น การจัดตั้งศูนย์วิชาการจึง เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย และควรจัดตั้งในรูปแบบของกลุ่มโรงเรียน เพราะลักษณะของศูนย์วิชาการสอดคล้องกับการทำงานของกลุ่มโรงเรียน ตามที่ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ (2522: 9) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของกลุ่มโรงเรียนไว้ตอนหนึ่งว่า "กลุ่มโรงเรียนมีหน้าที่ส่งเสริมให้ครูทำอุปกรณ์การสอนด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์อุปกรณ์การสอนของกลุ่มโรงเรียน และจัดเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนและอุปกรณ์การสอนให้ครูทราบ"

การตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนจะก่อประโยชน์ได้มาก ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละโรงเรียนจะมีความชำนาญที่มีลักษณะ เฉพาะตนที่แตกต่างจากโรงเรียนอื่น มีความสามารถที่หลากหลายกัน ดังนั้นการรวมตัวกัน ปรึกษาหารือกัน ร่วมกันวางแผนการทำงานภายในกลุ่มย่อมดีกว่าการทำงานแต่เพียงลำพัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี ไวยบูรณ์ (2527: 110 - 112) พบว่า ความต้องการของผู้บริหารและครูภาษาไทยต้องการให้ครูภาษาไทยภายในกลุ่มโรงเรียนร่วมกันทำแผนปฏิบัติงานและโครงการต่าง ๆ ของหมวดวิชาภาษาไทยของกลุ่มโรงเรียนจัดทำ เอกสารวารสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทย เผยแพร่ความรู้แก่ครู จัดทำแบบฝึกหัดวิชาภาษาไทย รายวิชาต่าง ๆ ทำแผนการสอนและจุดประสงค์แต่ละรายวิชา จัดนิทรรศการร่วมกัน มีคลังข้อสอบวิชาภาษาไทยใช้ภายในกลุ่มโรงเรียน จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาให้โรงเรียนภายในกลุ่มใช้ได้อย่างสะดวก และต้องการให้มีคณะกรรมการฝ่ายภาษาไทยของกลุ่มโรงเรียนคอยติดตามการดำเนินงานของกลุ่มอย่างจริงจัง

จากความคิดเห็นและความต้องการของครูภาษาไทยที่ต้องการแก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยการจัดตั้งศูนย์วิชาการที่เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยในฐานะครูภาษาไทยที่สอนในระดับมัธยมศึกษาและ เคยประสบปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพความต้องการและความคิดเห็นในการจัดตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทย จากความร่วมมือของครูภาษาไทยในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 เพื่อเป็นการขจัดปัญหาและ เสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอนภาษาไทยของ

กลุ่มโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น

ศูนย์วิชาการภาษาไทยนี้จะ เป็นแหล่งที่บริการด้านการเรียนการสอนภาษาไทยนี้จะ เป็น แหล่งที่บริการด้านการเรียนการสอนภาษาไทยประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความร่วมมือกันระหว่าง สมาชิกในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน ทั้งนี้จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการให้บริการ จัดทำ ผลิต และรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ หนังสือ แผนการสอน ฯลฯ โดยการให้ยืมและอัดสำเนาสื่อการสอน ตลอดจนจัดให้มีการประชุมสัมมนาและเผยแพร่แนวความคิดใหม่ ๆ ของเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้แก่ครูภาษาไทยในโรงเรียนต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริหารครูภาษาไทยในกลุ่ม โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ในการจัดตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทยประจำกลุ่มโรงเรียน มัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7
2. เพื่อเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทยประจำกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้จะสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการ ในการตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทย คำตอบจากแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียน ครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7

คำจำกัดความ

ศูนย์วิชาการ หมายถึง แหล่งให้บริการด้านการเรียนการสอนภาษาไทยและเก็บ รวบรวมเทคโนโลยี สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย เอกสารงานวิจัย ตัวอย่างข้อสอบ โครงการสอน บันทึก การสอน แผนการสอน หนังสือ ป้ายนิเทศ แผนภูมิ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย มีบริการ ให้ยืม อัดสำเนาสื่อการสอน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ความรู้ในการเรียนการสอนภาษาไทย แก่ครูภาษาไทยในกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 7 ตามระเบียบกรมสามัญศึกษาว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา

เขตการศึกษา 7 หมายถึง ท้องที่ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพิษณุโลก ตาก นครสวรรค์ พิจิตร กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. มีศูนย์วิชาภาษาไทยประจำกลุ่มโรงเรียน
2. เป็นแนวทางพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย
3. เป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย